

Wat overblijft is niet niks

Als de opkomst dit jaar enigszins lijkt op die van voorgaande jaren, zit de Abdijkerk op 24 december twee keer vol met kinderen, (groot)ouders en andere betrokkenen voor een Kinderkerstviering: een 's middags en een 's avonds. Maar op de gemiddelde zondagochtend zijn de kinderen in onze drie kerken op één hand te tellen. Hoe komt dat? En hoe is het jeugdwerk de afgelopen jaren veranderd? We vroegen het Rianne van Deursen, jeugdouderling in de Abdijkerk en voorzitter van pioniersplek LichtDelen, en Dick Ufkes, al twintig jaar betrokken bij de kindernevendienstleiding in de Abdijkerk. Ze werden geïnterviewd door ds. Martin van Wijngaarden, bij wijze van zijn inburgering in het jeugdwerk van Zuidwest.

Eerst maar eens bij het begin beginnen: wat drijft Rianne en Dick om actief te zijn in het jeugdwerk? Rianne: 'De jeugd is de toekomst, ook voor de kerk. Natuurlijk zien we terugloop in de kerkgang. Mensen vinden het blijkbaar niet meer op zondagochtend, maar je merkt toch dat mensen zoekend zijn naar zingeving, ook kinderen.' Dick: 'Je merkt inderdaad dat de kinderen van vroeger nu niet meer naar de kerk gaan. Maar de meeste kijken wel met een goed gevoel op de jeugdactiviteiten terug, daar doe ik het voor. Dat horen we ook weleens van – inmiddels – volwassenen, die vroeger naar de kindernevendienst gingen: dat ze het als positief ervoeren en er goed op terugkijken.'

Een nieuwe generatie

Martin: 'Jullie noemden het al; de kinderen van nu zijn kinderen van de "zoekgeneratie", ouders die niet meer verbonden zijn aan de kerk, maar wel op zoek zijn naar iets. Hun kinderen vallen dan in de "Generatie Z", veel bezig met hun telefoon en social media, of in "Generatie Alfa", kinderen die grotendeels een geïsoleerd bestaan hebben geleefd door de coronapandemie. Merken jullie dat ook terug in het jeugdwerk?' Rianne: 'Wel dat het steeds lastiger is om de kinderen te trekken, met de telefoon of games als concurrentie. Je moet echt met spektakel komen. Daarom werkt Kinderkerst waarschijnlijk zo goed: het is een event én het is interactief. Dat is overigens wel iets wat je bij allerlei verenigingen ziet: dat mensen zich niet meer willen binden aan wekelijkse of maandelijkse activiteiten, maar alleen op events afkomen.' Dick: 'Zelfs twee keer op een woensdagmiddag oefenen voor het kerstspel van de Kinderkerstvieringen is al heel wat.' En dan, gekscherend, maar toch ook serieus: 'We trekken ze met de belofte van patat met een kroket tussen de twee Kinderkerstvieringen door. En de ouders met een glas glühwein.' En verder? Dick: 'Wat we ook zien, is dat er een verschuiving is in wie je moet aanspreken. Vroeger waren dat vanzelfsprekend de ouders. Nu merk je dat het meer via de grootouders gaat. Voor de grootouders was kerkgang iets wat er echt bij hoorde. De ouders hebben meer een individualistische achtergrond, waar het geloof niet meer zo in paste. En nu merk je dat de kleinkinderen weer op zoek gaan. Wat het wel lastig maakt, is dat deze kleinkinderen niet meer altijd in onze administratie staan, omdat ze bijvoorbeeld niet gedoopt zijn. Dan is het lastiger om ze te benaderen.'

Toen en nu

En de kinderen zelf, zijn die ook veranderd? Martin: 'Merken jullie bij de kinderen en jongeren dat ze nu anders in het leven en het geloof staan dan zo'n tien à vijftien jaar geleden?' Rianne: 'Ik denk dat het deels hetzelfde, maar ook deels veranderd is. Vroeger, bij mijn eigen catechisatie, waren er ook kinderen die daar van hun ouders heen moesten; dat is van alle tijden. Maar ik was toen bijvoorbeeld niet echt met het klimaat bezig, de jongeren van nu wel. Dat heeft misschien te maken met de actualiteiten.' Dick vult aan: 'Tegelijkertijd is er ook veel universeels. Ik herinner me bijvoorbeeld een kind dat bij de kindernevendienst een sleutel

knutselde voor de kist van oma. Met dat soort dingen – erbij horen is ook zo'n thema – zijn alle kinderen bezig.'

Mooie momenten genoeg in het jeugdwerk. Er gebeurt dan ook veel, al is het niet altijd zichtbaar voor de gemiddelde kerkganger. Regelmatig is er kindernevendienst op de locaties, er is een florerende jongerengroep bij The Sun, een gespreksgroep voor 20/30'ers en pioniersplek LichtDelen organiseert allerlei activiteiten voor kinderen en (groot)ouders. En dan zijn er dus de goedbezochte Kinderkerst- en Kinderpaasvieringen. Martin: 'Als kinderen over tien jaar terugkijken, wat vonden ze dan – om maar even met hun eigen woorden te spreken – echt "nice"?' Dick: 'Ik hoop dat ze dan zeggen: "Met Kinderkerst mocht ik in een schapenpak!" of "Ik was Jozef en ik had zelfs een zin!" Dat soort dingen.' Rianne: 'Ik hoop dat ze zich herinneren dat ze mochten zijn wie ze zijn. Bij eerdere jeugdactiviteiten hadden we bijvoorbeeld weleens een gezin met best drukke kinderen. Op andere plekken werden ze dan wel berispt of soms zelfs weggestuurd. Maar niet bij ons. Hun moeder zei toen: "Wat fijn dat ze hier gewoon mogen zijn." Dat gezin is nu, jaren later, nog steeds betrokken. De maatschappij is best prestatiegericht; we moeten allemaal naar de universiteit. Maar bij de kerk staan we gewoon open voor de kinderen, precies zoals ze zijn.'

Blik vooruit

Aan het eind van het gesprek geeft Martin Rianne en Dick de ruimte om het podium te pakken en een oproep te doen. Wat willen ze meegeven aan de ouders van nu? Dick: 'Ik zou twee dingen willen noemen. Ten eerste: veel ouders hebben zelf geloofsvragen, maar dat moet geen barrière zijn. Heb je twijfels? Wie niet. Ten tweede: iedereen mag meedoen. Laat je niet weerhouden door gedachten als "Mijn kinderen kunnen niet de hele dienst stilzitten, dan hebben andere mensen er last van." Het fijne gevoel dat er jeugd in de kerk is overheerst.' Rianne: 'Ik sluit me helemaal aan bij Dick: de kerk is een plek waar je alles kan bespreken en waar je jezelf kan zijn.'

Dan sluiten we af met Martins allerlaatste vraag: 'Welke vraag heb je vanavond gemist?' Dick: 'Een vraag waar ik zelf ook geen antwoord op heb: hoe ziet de kerk er over twintig jaar uit? Op andere plekken zie je dat de kerk een soort buurthuis wordt; de plaatselijke fanfare oefent er ook. Dat is eerst even wennen, maar het heeft ook zijn eigen charmes.' Martin: 'Precies, het gaat ongetwijfeld veranderen, maar wat overblijft is niet niks.'

Jantine Wignand

Zingen, kom er maar eens om ...

O, kom er eens kijken schalde al weken door de winkels. En met dat de meest oecumenische heilige weer terug zal zijn in Spanje, komen andere zangen voor het voetlicht. In deze maand zelfs twee verschillende soorten van kerkelijke liederen: advent en kerst.

Veel mensen zingen – vooral na corona – niet zo veel of makkelijk meer. Toch heet het in onze kerkelijke traditie nog steeds: zingen is dubbel bidden. Maar waartoe worden we uitgedaagd om over te zingen en dus te bidden? In deze tijd zijn de prachtigste uitvoeringen te bezoeken van de *Messiah* van G.F. Händel tot bijvoorbeeld een *Festival of Lessons and Carols*. Inderdaad Engels, voor (samen met) koren.

Zingen als bidden

Als kerkgangers mogen we ons gelukkig prijzen als we weer zingen, samen! En wat mij steeds weer zo treft is dat ons Liedboek 2013, naast uiteraard als gezangboek, ook als een gebedenboek kan worden gebruikt. Een paar zangen zijn mij daarbij extra dierbaar. Natuurlijk vanwege mooie melodieën is het fijn ze te zingen, maar vlak de tekst vooral niet uit. Ik noem een paar voorbeelden.

Voor veel mensen is advent niet echt begonnen, als *Kom tot ons de wereld wacht* (433) nog niet geklonken heeft. Een oud lied waarvan de melodie wortels heeft in het

gregoriaans. Maar in de oude bewoordingen zit een enorme actualiteit ingebouwd. Te beginnen met de bede aan de Heiland om in onze nacht (van verharding en polarisatie) te komen. Na deze beden wordt in dat lied ook beleden waarom die bede zo gezongen mag, of misschien wel zelfs moet, worden. In dit adventslied worden ook Goede Vrijdag, Pasen en Hemelvaart al betrokken; Christus is de hel doorgegaan en hemelwaarts opgestaan. Aan het begin van het kerkelijk jaar (advent) bezingen we meteen al het verloop én de kern: degene die advent houdt, degene die met kerst op aarde komt, is onze Heiland. En dan zingen we onszelf toe, of beter: dan bidden we onszelf toe: *Het geloof leeft in dat licht waarvoor al het duister zwicht*. Onze donkere nacht heeft niet het laatste woord.

En een ander lied zingt op veel aangrijpender wijze over een donkere nacht: *De nacht is haast ten einde, de morgen niet meer ver* (445). Jochen Klepper zingt en bidt dat God met zijn klare luister zal stralen over angst en pijn. Dat was uit zijn leven gegrepen: hij zou niet lang na het dichten van dit lied een ingrijpende beslissing nemen, gedreven door de duistere tijd van de Tweede Wereldoorlog. Zijn vrouw had uit een eerder huwelijk twee dochters. Hun nachtmerrie was dat zij drieën joods waren en Jochen niets anders voor hen kon betekenen, dan gezamenlijk uit het donkere leven van die tijd te stappen. Dat gezamenlijke levenseinde was geen overhaast besluit en daarmee laat dit lied zich als een houvast, een levenslied, een gebed om Leven (met een hoofdletter) zingen. Die tijd was niet het leven waar God zijn naam mee zou willen of kunnen verbinden. Het zingende getuigenis is duidelijk: *De ster van Gods genade* (zoals de tekst aanlevert) staat – in pracht – *aan het einde van de nacht*.

Ik wens ons nog niet een fractie van de wanhoop van de familie Klepper toe. Ik wens ons wel toe dat wij, indien nodig, kunnen schuilen bij teksten als deze. Lieder die eerlijk zijn, die niets verbloemen van de wereld, maar zeker ook niets verbloemen van Gods licht en heil voor deze wereld.

Zingen om vol te houden

Maar het zijn niet alleen teksten om te schuilen, als er voor ons geen plaats is in de herberg (met vandaag de dag vergelijkbare voorbeelden te over). Het zijn teksten om vol te houden, in deze tijd, onze stad, onze kerken.

God lijkt misschien wel diep verborgen in onze duisternis maar schenkt ons toch een morgen die vol van luister is. Aan die luister kunnen wij onze menselijke bijdrage leveren. Zingen wij deze (en andere) liederen, niet zoals een kind in het donker zingt: omdat het zich daarin vast voelt zitten en de eigen angst 'overzingt'. Maar omdat deze zang in een donker moment, in een donkere tijd de blik in de juiste richting helpt houden. En met dergelijke adventszangen is allereerst de blik op advent (komst van de Heiland) met kerst gericht, én daarmee: op wat verder komen mag.

En zo zingt Liedboek 2013 op een vrolijke wijze verder met het kerstlied *Bethlehem, o uitverkoren stad in 't veld van Efrata* (498, op een melodie die we van een Engelse carol kennen). In het donker, in de tijden die duister kunnen zijn is dit een zelfbemoediging; in de vorm van een belijdenis én een aanbidding achter elkaar.

Na de adventsliederen spreekt ook dit kerstlied klare en bemoedigende taal:

*Hef uw hoofden, kleine mensen,
als uw nieuwe koning komt.*

*Hij doorbreekt de oude grenzen,
Hij maakt recht wat is gekromd.*

*Koning Jezus, gloria,
Zoon van God, halleluja.*

Komt allen tezamen, ook om zo te zingen.

ds. Martin van Wijngaarden

Mógen bijdragen

Samenklank is een blad voor én door gemeenteleden van Zuidwest. Naast de redactieleden verlenen ook enkele andere mensen er hun medewerking aan. Zoals Ineke en Ger Ras. Samen verzorgen ze het rooster van de kerkdiensten in de tehuizen op pagina 15 en Ineke verzorgt de tekst met afbeelding onderaan pagina 16.

Het begon allemaal toen Rinus van Delft, voormalig redactielid van Samenklank en goede vriend van Ineke en Ger, ziek werd en zijn taken opnieuw verdeeld moesten worden. Hij vroeg Ineke of zij voortaan het rooster van de tehuizen wilde verzorgen. Het contact met de tehuizen onderhouden wilde Ineke wel, maar het invullen van de roosters op de computer? Daar zag ze tegenop. 'Geen zorgen', zei Ger, 'dan doe ik dat gedeelte'. En zo geschiedde.

Roosters en tehuizen

Elke november beginnen Ineke en Ger aan de roosters voor het nieuwe jaar. Ger: 'Van de redactie krijgen we voor elk tehuis een document met een blanco rooster. Ik stuur dan een standaardmail met een link naar deze documenten naar de contactpersonen. Sommige vullen het gelijk in, bij andere moet je er een paar keer achteraan mailen of bellen. Als mensen het lastig vinden het document in te vullen, mogen ze het rooster naar mij sturen. Dan vul ik het document in.' Ineke verzorgt na de standaardmail de verdere communicatie: 'Sommige tehuizen hebben een rooster voor een halfjaar of hebben voor bepaalde diensten nog geen voorganger. Dan houden we dat in de gaten en gaan ruim van tevoren navragen of er al meer bekend is. Het contact met de geestelijk verzorgers van de tehuizen is leuk; met sommige hebben we inmiddels al een goede relatie. Dan vertelt iemand bijvoorbeeld dat ze gaat verhuizen.' Toch is het soms ook lastig om contact te krijgen. Ger: 'De bezetting in de tehuizen wisselt nogal veel. Men denkt er niet aan om dat aan ons door te geven, dus dan moeten we zelf uitzoeken wie de nieuwe contactpersoon is. Maar het komt tot nu toe elke keer weer goed.' Als de voorgangers voor de maand bekend zijn zet Ger deze in de documenten van de redactie. 'Soms moet ik dan nog wat uitzoeken, zoals de voorletters of titels (ds., pastoor, dhr./mw.) van de voorgangers. Ik zet alle informatie meestal in het document, slaap er een nachtje over en controleer het de volgende dag.'

Teksten en foto's

Maandelijks stuurt Ineke een tekst en foto in voor de achterkant van Samenklank. Waar haalt ze deze inspiratie vandaan? Ineke: 'Ik denk over mijn associaties bij de maanden. Bijvoorbeeld iets over het nieuwe jaar in januari. Verder probeer ik aan te sluiten bij feesten als kerst, Pasen, etc. De teksten komen vaak uit het Liedboek of zijn weleens zelfgeschreven gedichten, van mij of andere gemeenteleden. De foto's zijn altijd van onszelf. We maken veel foto's en hebben dus vaak iets geschikts. Als we bijvoorbeeld op vakantie foto's maken, dan denken we al weleens: "Deze is mooi voor Samenklank!". En als we echt niets hebben wat bij de tekst past, maken we een nieuwe foto.'

Kerk en werk

Ineke en Ger zijn geen onbekenden in de Shalomkerk en Zuidwest. Samen zijn zij met andere commissieleden actief bij het organiseren van de maandelijkse Stap-in. Verder verzorgt Ger al jaren de collectantenroosters en drukt hij samen met iemand anders de wekelijkse liturgie, evenals kopieën voor bijvoorbeeld de cantorij of kringen. Ineke leidt, om de beurt met twee anderen, de meditatie- en gespreksgroep. Incidenteel verzorgen ze ook andere zaken, zoals workshops bij de Startzondag. Ger: 'Ik vind het belangrijk om bij te dragen aan de gemeenschap waartoe je behoort.' Ineke: 'Omzien naar elkaar is mooi. Dit werk is niet iets wat we moeten, maar wat we mógen doen.'

Jantine Wignand